

(pròleg a *Blanq.*, ed. 1914, p. xviii).

De *tot en tot* més medieval que modern, però no desusat ni encara menys condemnable: és ben recomanable servir-se'n com a recurs d'estil enèrgic i elegant, mentre no es faci sovint ni es prengui imposar-ho; sobretot se digué en l'acc. 'de totes passades'. Frequentíssim en Jaume I: «Quant venc a cap d'una peça, los sarraïns s'escribaren una peça e fortment, e vim que sentits érem *de tot en tot*» (Ag., p. 97); «N. Sr. --- volc que vós fosseç nostre senyor e nostre rey e --- bé deu plaure a nós, e a mi *de tot en tot*, pel parentesc que he ab vós» (84).

És típic del seu estil. «P. Corneyl e E. d'Orrea --- combatessen --- la Botela --- acordam-nos que pus comensat era que en totes guises que-s presés --- e que-ls combatéssem, e que *de tot en tot* los presés hom» (307); «totavia era nostre pensament que éls nos havien molt amat, mays ara ho crèyem *de tot en tot*» (335); «--- si tort li havia feit negú, que-l li faríem esmenar, mas que voliém que *de tot en tot* nos retés don P. Alcalà ab los cavallers: que açò no sofferríem. Nós per res, e que-l li damnegariém e que-ls talaríem ---» (347).

I encara, a grapat: «pus Nós li havem feit bé --- que-l pregam que no ns en cerc ocasió neguna; e *de tot en tot*, en aquest temps d'ara, quan Nós som sobra tan bon loc e tan onrat com és Xàtiva» (357); «enviaren-nos --- los sarraïns missagers --- que cresquessen la renda a Nós --- e dixem-los --- que ben sabíem --- que quan aquel poder los cregués [var. *crexqués*] que-s levarien contra Nós; per que, voliém, *de tot en tot*, que issquessen de nostra terra» (386); «tornaren a Nós l'Algutzir e-l cavaller --- e havien tan gran poder abdós en la vila, e l'Agutzir *de tot en tot*, que tot ço que ells faessen ab Nós, hauria valor» (444); «cremaren aquella vila, e la destroyren *de tot en tot*» (519); «--- poyrets far així com a rey e senyor, e venjar-vos d'aquels qui us --- tolen esta vila—. E Nós dixem-hi que fort ho deya bé, però que-u faés gint e asaut tro que vissem que-l poder fos nostre *de tot en tot*» (331): «Senyor, volets haver *de tot en tot* Morella?» (126); «pus ells no se'n volien escusar, que Nós *de tot en tot* la església hauríem» (450); «e-l bisbe de Bna., e-l Sagristà, volien l'encant *de tot en tot*» (138).

No és, però, gaire menys freqüent en tota mena de textos dels Ss. XIII-XIV i fins del XV. «No tan solament en aqueles coses que menors --- fan, ans en aqueles coses que fan lurs tutors ---, si enganats hi són --- de continent se deu retractar e *de tot en tot* revocar l'engan», *CosíTort*. (Ol., p. 93); «ell volc obair als cinc senys corporals, e que negàs que aquella hòstia no fos cors de Crist; mas anan que *de tot en tot* ho negàs, ell remembrà lo poder de Déu ---», Lluill (*Merav.*, NCl. IV, 55); «tots plets, de quanta quantitat o condició serà, sien fenits *de tot en tot*, enfre tres mesos, depuys que comensats seran», *Cròn. Eiv.*, p. p. Macabich (a. 1342), *Feudal.*, 24); «sapiats que *de tot en tot* m'és vijares que vós siatz ---», *Filla R. Hongria* (NCl. XLVIII, 58).

Més: «—Sényer —dix la dona—: çés *de tot en tot*»

vostra voluntat de jaure ab mi?»), *Comtessa Fidel* (ib., p. 102); també en les *VidesR* (f° 5 etc.), i ja en un doc. cancelleresc de 1299 (Finke, *Acta Ar.* III, 81, text a RESTAURAR); «*de tot en tot*: omnino», JnEsteve (LiEleg. ((e)); «*de tot en tot* los moros li volien tolre la vida» (*Tirant de Galba*, Ag. IV, 54) (en la cita que dóna el DAG. de mj. S. xv, sembla significar 'totalment, radicalment').

Més aviat rar en els escriptors de la Renaixença, on, però, no l'havia oblidat tothom: «A l'entrar en La Plana, presentà'l a la Carmeta, que, sens estar en sa mà l'evitar-ho; *de tot en tot* s'enrogí, dient-li ---», Vidal i Val. (*Rosada d'estiu*, 193).

No fou locució exclusiva del català, car es troba també *de tot en tot* (PDPF) «tout à fait, entièrement» en oc. ant., encara que no abundi en els trobadors, i avui encara el consigna el TdF. En cast. és sobretot (i no gaire sovint) cosa medieval: «començó-s a salir de la cámara por yrse; estonces ella --- travó dél, que lo fiziesse *de tod en todo* e aunque no quisisse», *Grál. Estoria*, ms. S. XIV (1.196, cit. MzPi., *Yáçuf*, RABM 1902); *de todo en todo* i la var. *en todo en todo* a l'Auto de los Reyes Magos (c. 1200), vv. 29, 12, i a princ. S. XIV, *Cast. e Docs.* del Rei D. Sancho (VIII, ed. AREY, p. 65); encara en el S. XVI, però em sembla ser amb caràcter d'imitació volguda de l'estil de les Cavalleries i cròniques èpiques: «mas luego se esforzó y creció de modo / que al fin se apoderó *de todo en todo*», *Ercilla* (*Araucana* VII, Rivad. XVII, 28a); «ni todos los que se llaman caballeros lo son *de todo en todo*», *Quixot* II, cap. 6 (Rivad., 416a).

Estructura comparable en certes locs., poc freqüents però ja antigues, entre nosaltres: «E, si Eva no fos, / gay, sens fall', e joyós / fórem, *de fi en fi*», Cerverí (*Maldit*, v. 397); «per ço que Pisa és *de dret en dret*, oppòsita a la dita conquesta de Sardènia, creuran-la al dit Sr. rey d'Aragó, destorbar» a. 1323 (Finke, *Acta Ar.* III, 442). Tot això resta bastant semblant al tipus *de tres en tres, de quatre en quatre, de cent en quaranta, de tard en tard, de tant en tant*; en el valencià Timoneda, mj. S. XVI, encara que ho fes en castellà: «*de hora en hora* está aguardando el processó» (*Patrañuelo* XIII, ed. Cl. Cast. CIX, 150); *de rato en rato*, id. (id. xv, XIX, 161, 189; id. Quevedo, *Gran Tacaño* VIII, Cl. Cast., 102).

I *tot* 'àdhuc, també', postposat a un pronom i en general postposat a qualsevol paraula que sigui o faci el paper de substantiu sintàcticament: apareix ja des del S. XIII (llavors, *e tot*): «--- maravellam-nos car nos avetz *acuy<n>datz* tenent benefici nostre; mas, pus així és, *nós e tot*, acuinam-vos» a. 1260 (CaCandi, *MiscHiCa* II, 509); «som venguts per estar a Esplet, luny de Perosa una bona jornada --- que esquivem la gran enfermetat e les morts qui són a Perosa --- com anc enguan feeren, e per so *e tot*, que esquivem molt major<s> mescions que feyem a Perosa» a. 1304 (Finke, *Acta Ar.* III, 128).

Però també ja en la Gran Cròn.: «lo rey don Sanxo de Navarra --- envià-ns missatge --- que-l anàssem veer a Tudela --- e él començà a dir: --- nostre nabot ---